

Na temelju članka 41. točke 2. Statuta Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 23/16, 2/18, 23/18 i 3/20), Gradska skupština Grada Zagreba, na 34. sjednici, 18. lipnja 2020., donijela je

ZAGREBAČKU STRATEGIJU za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi za razdoblje od 2020. do 2024.

1. UVOD

Ujedinjeni narodi i Europska unija, zbog trenda starenja unazad tri desetljeća, sustavno upozoravaju na ozbiljnost problema ubrzanog starenja stanovništva i posljedica koje iz toga proizlaze te su svoja djelovanja usmjerili prema senzibilizaciji zemalja članica za izgradnju politika prilagođenih potrebama i skrbi o starijim osobama. Stoga je starenje jedan od najvećih socijalnih, ekonomskih i zdravstvenih izazova 21. stoljeća, a kvaliteta starenja i samim time kvaliteta života postaju važna društvena pitanja (Strategija socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017. do 2020., Narodne novine 97/17).

Starenje je prirodan fiziološki proces koji se razlikuje od pojedinca do pojedinca. Proces započinje rođenjem i traje do smrti. Kako se pojedinac razvija i raste, tako ujedno stari. Sam proces starenja uvelike ovisi o samoj osobi, stilu života, utjecajima okoline, genetskim predispozicijama i ostalim čimbenicima. Prema kriterijima Svjetske zdravstvene organizacije, starost se dijeli na tri razdoblja: raniju starost od 65 do 74 godine, srednju starost od 75 do 84 godine, duboku starost od 85 i više godina, a prema definiciji Ujedinjenih naroda starost nastupa iza 65. godine života (Ujedinjeni narodi, 2002.). Sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi (Narodne novine 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17 i 98/19), osoba starije životne dobi je osoba u dobi od 65 i više godina života.

1.1. PRAVNI I STRATEŠKI OKVIR

Poticaj za strateškim okvirom u području starenja svakako je dala Prva Svjetska skupština Ujedinjenih naroda o starenju, koja je održana u Beču 1982. godine, te koja je donijela Međunarodni plan djelovanja na području starenja, a 1991. godine Opća skupština Ujedinjenih naroda donijela je Načela Ujedinjenih naroda za starije ljude (Rešetar Čulo, 2014.).

Iznimno važan dokument za zaštitu prava starije populacije u državama članicama Vijeća Europe je Preporuka o promicanju ljudskih prava starijih osoba iz 2014. godine. Preporuka se temelji na stajalištu da sva ljudska prava i temeljne slobode pripadaju starijim osobama kao i drugima i da ih trebaju u potpunosti ostvarivati na jednakoj osnovi s ostalima. Iako se radi o pravno neobvezujućem dokumentu, Preporuka je jedini sveobuhvatan pravni tekst usvojen u Vijeću Europe, koji se bavi svim pitanjima važnim za zaštitu prava starijih osoba (Rešetar Čulo, 2014.).

Povelja o temeljnim pravima Europske unije iz 2016. godine navodi da Europska unija priznaje i poštuje prava starijih osoba na dostojan život i neovisnost te na sudjelovanje u društvenom i kulturnom životu (Povelja o temeljnim pravima Europske unije, 2016.). Čelnici Europske unije su 2017. godine usvojili Europski stup socijalnih prava u kojem je, kao jedan od ciljeva Europske unije, navedena borba protiv socijalne isključenosti i diskriminacije, promocija socijalne pravde i zaštite te solidarnost među generacijama. Europska unija je u svojim strateškim dokumentima: Europa 2020., Investiranje u socijalnu Europu, Prema socijalnom ulaganju za rast i koheziju - uključujući i provedbu Europskog socijalnog fonda za razdoblje 2014. - 2020., između ostalih, odredila i ciljeve, smjernice te prioritete djelovanja u svrhu smanjenja negativnih posljedica starenja stanovništva (Europska komisija, 2019.).

Potrebu za strateškim poimanjem problema starenja prepoznala je i Republika Hrvatska koja je u svrhu zaštite najranjivijih osoba starije životne dobi donijela prvu Strategiju socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2016., a potom za razdoblje od 2017. do 2020. (Narodne novine 97/17).

Starije osobe navedene su i u programu Vlade Republike Hrvatske za razdoblje od 2016. do 2020. godine, gdje je naglašeno da će se pristupiti izmjenama u mirovinskom sustavu i pružiti primjerena institucijska i izvaninstitucijska skrb za starije građane kako bi im se osigurao dostojanstven život nakon završetka radnog vijeka (Vlada Republike Hrvatske, 2016.).

Važnost zaštite osoba starije životne dobi kao ranjive skupine proizlazi i iz Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine 56/90, 135/97, 8/98 - pročišćeni tekst, 113/00, 124/00 - pročišćeni tekst, 28/01, 41/01 - pročišćeni tekst, 55/01, 76/10, 85/10 - pročišćeni tekst i 5/14), gdje je istaknuto da slabim, nemoćnim i drugim, zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti za rad, nezbrinutim osobama država osigurava pravo na pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba. Također, Ustavom se naglašava da je dužnost svih da štite nemoćne i starije osobe te da su djeca dužna brinuti se za stare i nemoćne roditelje.

U sustavu socijalne skrbi starije i nemoćne osobe su Zakonom o socijalnoj skrbi prepoznate kao posebno osjetljiva kategorija korisnika, dok je Obiteljskim zakonom (Narodne novine 103/15 i 98/19) propisana obveza uzdržavanja roditelja koji nije sposoban za rad, a nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine, od strane punoljetnog djeteta.

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (Narodne novine 70/17 i 126/19) propisuje da osobe starije životne dobi kao žrtve nasilja u obitelji uživaju posebnu zaštitu, a da su tijela koja postupaju povodom nasilja u obitelji dužna poštovati dostojanstvo osobe starije životne dobi kao žrtve nasilja te poštivati posebnosti koje proizlaze iz njezine dobi.

Grad Zagreb prepoznat je socijalno osjetljiv grad koji veliku pozornost posvećuje socijalnoj skrbi, osiguravanju prava, pomoći i zaštiti onih koji su se zbog različitih životnih okolnosti našli u potrebi. Grad Zagreb kroz programe socijalne politike nastoji svojim sugrađanima nizom mjera i pomoći olakšati prevladavanje svakodnevnih životnih poteškoća, a sva prava i oblici pomoći propisani su Odlukom o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Zagreba 26/14, 19/15, 6/16, 16/16, 23/16, 4/19 i 6/20).

Grad Zagreb je predvodnik u području socijalnog planiranja s obzirom na to da su i prije zakonske obveze socijalnog planiranja doneseni strateški dokumenti: Program socijalne politike Grada Zagreba u razdoblju od 2004. do 2007. i Program socijalne politike Grada Zagreba za razdoblje od 2009. do 2012. s ciljem unapređenja kvalitete života građana grada Zagreba. U 2012. godini započeo je proces socijalnog planiranja u svrhu procjene prioriteta socijalne politike s težištem na analizi mreže socijalnih usluga i utvrđivanje područja prioriteta razvoja socijalne politike. Važno je istaknuti kako je Gradska skupština Grada Zagreba prihvatila Socijalni plan Grada Zagreba 2014. - 2020. (Službeni glasnik Grada Zagreba 17/14 i 23/16) u kojem se uz postojeće mjere socijalne skrbi i socijalne zaštite nalazi i niz novih mjera kojima se želi poboljšati kvaliteta života naših starijih sugrađana.

1.2. ANALIZA STANJA

U usporedbi s europskim zemljama Republika Hrvatska spada među zemlje s najstarijom populacijom te se nalazi u skupini od deset europskih zemalja s najvećim udjelom starijih osoba u ukupnom stanovništvu. Da je hrvatsko stanovništvo pod dugotrajnim procesom starenja, vidljivo je iz brojnih pokazatelja starenja stanovništva.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine stanovništvo Republike Hrvatske prosječno je bilo staro 41,7 godina (muškarci 39,9; žene 43,4) (Državni zavod za statistiku, 2011.). Udio osoba u dobi 65 i više godina iznosio je 17,7 % ukupne populacije (758 633 osoba starije životne dobi, od čega 296 208 muškaraca i 462 425 žena). Prema navedenom popisu, 24,2 % osoba u dobi 65 i više godina živjelo je u samačkim kućanstvima, od čega su žene činile 77,5 %.

Aktualniji podaci potvrđuju da Republika Hrvatska spada među najstarije države Europe. Naime, u 2018. godini, prema procjenama Državnog zavoda za statistiku, prosječna starost stanovništva porasla je u odnosu na 2011. godinu i iznosi 43,4 godine (muškarci 41,5, žene 45,0) (Državni zavod za statistiku, 2011. i Državni zavod za statistiku, 2018).

Prosječna starost stanovništva u Republici Hrvatskoj u proteklih 50 godina porasla je za više od 10 godina (s 32,5 u 1961. na 43,4 u 2018.), što statističari tumače kao posljedicu dugogodišnjeg pada nataliteta i porasta očekivanog trajanja života (Državni zavod za statistiku, 2018.). Kada udio osoba starih 65 i više godina dostigne 7 %, smatra se da je stanovništvo tog područja počelo stariti, a prema podacima Državnog zavoda za statistiku za 2018. godinu taj udio u Republici Hrvatskoj iznosio je 20,4 %. To znači da je u Republici Hrvatskoj u 2018. godini živjelo 832 612 osoba starijih od 65 godina, od čega 337 148 muškaraca i 495 464 žena.

U Gradu Zagrebu starosna struktura stanovništva nešto je povoljnija nego u ostatku Republike Hrvatske, ali osobe u dobi od 65 i više godina života stalno su rastući dio populacije. Naime, prema procjenama Državnog zavoda za statistiku za 2018. u Zagrebu živi 154 053 starih 65 i više godina, od čega 60 067 muškaraca i 93 986 žena, što čini 19,2 % stanovništva glavnog grada. Zamjetan je porast starije populacije u odnosu na 2011. godinu, kada je taj udio iznosio 17,3 %. Demografska struktura raspodjele udjela starijih osoba po četvrtima Grada Zagreba prema popisnoj 2011. godini pokazuje da je najveći udio osoba starih 65 i više u ukupnoj populaciji gradske četvrti u Gradskim četvrtima Donji grad (23 %) i Gornji grad - Medveščak (21 %) (Državni zavod za statistiku, 2011.).

Posebno treba istaknuti rastući broj osoba u dubokoj starosti, odnosno od 85 i više godina, koji u 2018. iznosi 10,1 % ukupnog broja starijih osoba u gradu Zagrebu (Državni zavod za statistiku, 2018.). Dugovječnost Zagrepčana vidljiva je i u broju osoba starih sto i više godina koji su u evidenciji popisa birača u 2019. godini bili zastupljeni s 220 stogodišnjaka, od čega su 167 bile žene, a 53 muškarci. U navedenoj godini čak je 115 sugrađana navršavalo sto godina.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje iz 2019. godine, broj korisnika mirovina sukladno Zakonu o mirovinskom osiguranju (Narodne novine 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16, 18/18, 62/18, 115/18 i 102/19) iznosio je 193 807. Iznos prosječne mirovine u gradu Zagrebu u 2019. bio je 3.320,93 kn, što je iznad prosjeka Republike Hrvatske koji je iznosio 2.507,03 kn.

Važno je istaknuti kako je sustavna briga o starijim sugrađanima prioritet socijalne politike Grada Zagreba za koju se osiguravaju sredstva na proračunskim pozicijama više gradskih upravnih tijela. Najznačajniji iznos osigurava se kroz proračunsku poziciju Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom koji godišnje iznosi 30 % financijskih sredstava.

Usmjerenost Grada Zagreba prema osobama starije životne dobi opravdana je zbog trenda starenja stanovništva kao dugogodišnjeg procesa, a prepoznaje ih kao skupinu s velikim specifičnim potrebama, ali i velikim potencijalom. Također, socijalna politika Grada Zagreba cjelovita je i sveobuhvatna kada je riječ o osobama starije životne dobi, a jedan od dokaza je i osnivanje zaklade od strane Gradske skupštine Grada Zagreba još 2005. godine pod nazivom "Zajednički put". Njezina svrha je pomoć osobama starije životne dobi Grada Zagreba, sprečavanje zloupotrebe korištenja imovine osoba starije životne dobi, osiguranje i financiranje uslužnih i socijalnih servisa, različiti oblici skrbi za osobe starije životne dobi, zdravstvena zaštita, kulturna i socijalna skrb za potrebe osoba starije životne dobi te izgradnja objekata za smještaj i stanovanje osoba starije životne dobi.

Kako bi svojim starijim sugrađanima stvorili preduvjete za dostojanstvenu starost osiguravajući usluge koje će utjecati na kvalitetniji život, Grad Zagreb odlučio je izraditi Zagrebačku strategiju za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi (u daljnjem tekstu: Strategija). S obzirom na to da je međunarodnim dokumentima jasno definiran položaj starijih osoba te potreba za dodatnom zaštitom i promicanjem njihovih socijalnih, zdravstvenih i kulturnih prava, ovim dokumentom Grad Zagreb želi brigu o osobama starije životne dobi istaknuti kao prioritet svojeg strateškog djelovanja i time dodatno pridonijeti uspostavi cjelovitog pristupa i dugoročne strategije skrbi o starijim osobama.

U svrhu izrade Strategije i planova provedbe osnovano je Povjerenstvo za osobe starije životne dobi Grada Zagreba koje će u suradnji s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom koordinirati i surađivati s drugim gradskim upravnim tijelima, ustanovama i organizacijama na provedbi mjera i aktivnosti. Predloženi naziv Strategije i područja koja obuhvaća upućuju na samu svrhu i ciljeve koji će biti u službi poboljšanja kvalitete života osoba starije životne dobi u kohezijskom smislu.

Strategija je temeljena na relevantnim međunarodnim i nacionalnim dokumentima te sveobuhvatnoj analizi stanja vezanoj uz osobe starije životne dobi. Slijedom navedenog, temeljna načela na kojima počiva ova strategija su neovisnost, sudjelovanje u društvenoj zajednici, skrb, samoispunjenje, dostojanstvo, kombinirana socijalna politika, socijalne inovacije, a koja onda imaju svoj utjecaj kod definiranja mjera i aktivnosti kojima se ispunjavaju svrha i ciljevi Strategije.

Ispunjavanjem ciljeva putem provođenja mjera navedenih u Strategiji omogućit će se stvaranje preduvjeta za pristupanje Grada Zagreba Globalnoj mreži *age-friendly* gradova u sklopu Svjetske zdravstvene organizacije. Pristupanjem navedenoj mreži dodatno će se povećati vidljivost Grada Zagreba u skrbi za starije osobe. Time će se omogućiti povezivanje Grada Zagreba s gradovima i zajednicama diljem svijeta s ciljem olakšavanja razmjene informacija i iskustava te pronalaska inovativnih rješenja u stvaranju *age-friendly* zajednice.

Svrha Strategije je unaprijediti uvjete za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi.

Cilj Strategije je uspostava poticajnog okruženja koje priznaje i poštuje potrebe i prava starijih osoba na dostojan život te na sudjelovanje u društvenom i kulturnom životu.

Tijekom razdoblja primjene Strategije, Grad Zagreb će provoditi mjere i aktivnosti za osobe starije životne dobi kroz šest područja djelovanja:

1. Socijalna zaštita;
2. Zaštita zdravlja;
3. Cjeloživotno učenje;
4. Različiti aspekti slobodnog vremena;
5. Ljudska prava i sigurnost osoba starije životne dobi;
6. Civilno društvo.

Riječi i pojmovni sklopovi, upotrebljavani u cijelom tekstu Zagrebačke strategije koji imaju rodno značenje odnose se jednako na muški i ženski rod, sukladno članku 43. Zakona o ravnopravnosti spolova (Narodne novine 82/08 i 69/17).

2. PODRUČJA DJELOVANJA, MJERE I AKTIVNOSTI

Zagrebačka strategija za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi obuhvaća šest područja djelovanja u kojima su zadane mjere i aktivnosti koje se planiraju provesti, rokovi provedbe, pokazatelji uspješnosti te potrebna financijska sredstva koja se osiguravaju u Proračunu Grada Zagreba.

2.1. SOCIJALNA ZAŠTITA

Ustavom je Republika Hrvatska određena kao socijalna država što znači da "preuzima odgovornost za temeljnu materijalnu dobrobit i sigurnost svojih građana" (Puljiz i sur., 2005.). Na taj način država je preuzela obavezu štiti građane od određenih rizika među kojima je jedan od prepoznatih, a posebno važnih rizika upravo starost. Produžavanje trajanja života znači da sve više ljudi treba pomoć u starijoj životnoj dobi, bilo u zadovoljavanju primarnih potreba ili u aktivnom doprinosu vlastitoj dobrobiti (Žganec i sur., 2008.).

Socijalna zaštita obuhvaća sve državne i druge mjere i mehanizme kojima je cilj zaštita socijalno ranjivih kao što su stari, bolesni, invalidi, nezaposleni, siromašni, obitelji s djecom (Puljiz i sur., 2005.). Prema zadnjim dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku za 2017. najveći udio naknada socijalne zaštite (34,6 %) utrošen je za olakšavanje financijskog opterećenja od rizika starosti (Državni zavod za statistiku, 2017.).

Prema Zakonu o socijalnoj skrbi starije i nemoćne osobe mogu ostvariti, ako ispunjavaju uvjete propisane za njihovo ostvarivanje, novčane naknade i potpore, socijalne usluge ili neke druge oblike pomoći.

Novčane naknade i potpore su: zajamčena minimalna naknada, jednokratna pomoć, naknada za ugroženog kupca energenata, doplatka za pomoć i njegu te osobna invalidnina.

Socijalne usluge su: prva socijalna usluga, usluga savjetovanja i pomaganja, usluga obiteljske medijacije, usluga pomoći u kući, usluga stručne pomoći u obitelji te usluga boravka i smještaja.

Grad Zagreb je Odlukom o socijalnoj skrbi dodatno propisao niz prava koja, prema određenim uvjetima, mogu ostvariti umirovljenici odnosno osobe starije životne dobi.

ODLUKA O SOCIJALNOJ SKRBI	
Novčane pomoći	Pomoći u naravi i druge pomoći
novčana pomoć umirovljenicima	prehrana u pučkoj kuhinji
novčana pomoć za plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane pomoći umirovljenicima	pravo na besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a
novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine	pomoć u kući
novčana pomoć za osobne potrebe (džeparac) korisnicima doma za starije osobe	savjetovanje i pomaganje
naknada za troškove stanovanja	
pravo na troškove ogrjeva	

Temeljem Odluke o socijalnoj skrbi, a prema evidenciji Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom u 2019. godini:

- 4 923 osobe starije životne dobi ostvarile su pravo na novčanu pomoć umirovljenicima (i sukladno tome pravo na novčani iznosu u povodu blagdana Uskrsa i Božića),
- 1 391 osoba starije životne dobi ostvarila je pravo na novčanu pomoć za plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja,
- 3 735 osoba starije životne dobi ostvarilo je pravo na novčanu pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine,

- 283 osobe starije životne dobi ostvarile su pravo na novčanu pomoć (džeparac) korisnicima doma za starije,
- 348 osoba starije životne dobi ostvarilo je pravo na naknadu za troškove stanovanja,
- 320 osoba starije životne dobi ostvarilo je pravo na troškove ogrjeva,
- 416 osoba starije životne dobi ostvarilo je pravo na pomoć u kući,
- 52 577 osoba starije životne dobi ostvarilo je pravo na besplatnu godišnju ZET kartu.

Promjene u društvu posljednjih nekoliko desetljeća dovele su do značajnih promjena u strukturi obitelji. Sve više izostaje obiteljska, rodbinska i prijateljska podrška koja je činila dobru socijalnu mrežu i osiguravala značajnu neformalnu pomoć osobama starije životne dobi. Starije se osobe sve učestalije susreću s problemom socijalne izolacije, osamljenosti i potrebom za osiguranjem smještaja izvan obitelji.

S obzirom na sveprisutni trend demografskog starenja, Grad Zagreb, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Ured) u suradnji s Pravnim fakultetom u Zagrebu - Studijskim centrom socijalnog rada u razdoblju od 2012. do 2014. godine proveo je istraživanje pod nazivom "Pružateljki skrbi osobama starije životne dobi u obitelji na području grada Zagreba", koje je predstavljeno stručnoj i široj javnosti 18. studenog 2015. godine. Svrha istraživanja bila je stjecanje uvida u položaj, potrebe, poteškoće i aktivnosti s kojim se svakodnevno susreću neformalni skrbnici/njegovatelji starijih osoba. Ovo istraživanje od velike je važnosti zato što na području Republike Hrvatske ovakvo istraživanje još nije provedeno te je zbog toga podloga za utvrđivanje postojećeg stanja u području usluga skrbi namijenjenih starijim osobama i njihovim obiteljima i mogućnostima razvoja. Iz ovog istraživanja su proizašli prijedlozi oblika pomoći za oboljele starije osobe i njihove njegovatelje, za koje su upravo oni sami istaknuli da su im potrebni, a to su: novčana pomoć od strane države potrebna radi korištenja njege u kući; naknada prihoda osobi koja radi u skraćenom radnom vremenu kako bi mogla njegovati oboljelog člana; fleksibilno radno vrijeme ili djelomično obavljanje posla od kuće; bolovanje radi skrbi o bolesnom roditelju; razvoj ustanova za povremenu skrb o starijim osobama.

U Gradu Zagrebu usluge smještaja za starije osobe dobro su razvijene i najčešće se pružaju u okviru institucije - doma za starije osobe koji je javna ustanova socijalne skrbi. Dom za starije osobe u sklopu stalnog smještaja osigurava cjelovitu skrb koja obuhvaća stanovanje, prehranu, održavanje osobne higijene, brigu o zdravlju, njegu, radne aktivnosti i korištenje slobodnog vremena, a može pružati usluge poludnevnog i cjelodnevnog boravka te pomoći u kući.

Grad Zagreb nositelj je najvećeg broja kapaciteta za pružanje usluge smještaja starijim osobama. Osnivač je jednog doma za starije osobe (Dom za starije osobe Park, osnovan 15. listopada 1998.), a od 1. siječnja 2002. na Grad Zagreb prenesena su osnivačka prava nad 10 domova za starije osobe (Dom za starije osobe Centar, Dom za starije osobe Dubrava - Zagreb, Dom za starije osobe Ksaver, Dom za starije osobe Maksimir, Dom za starije osobe Medveščak Zagreb, Dom za starije osobe Peščenica, Dom za starije osobe Sveta Ana Zagreb, Dom za starije osobe Sveti Josip Zagreb, Dom za starije osobe Trešnjevka Zagreb i Dom za starije osobe Trnje).

Također, prema podacima s kraja 2019. godine uslugu smještaja pruža i 28 domova za starije osobe drugih osnivača te dvije udruge. Izvaninstitucijske usluge smještaja pruža 39 obiteljskih domova za starije osobe, a uslugu organiziranog stanovanja pružaju 4 pravne osobe. Prema Zakonu o socijalnoj skrbi organizirano stanovanje je socijalna usluga kojom se jednoj ili više osoba tijekom 24 sata dnevno uz organiziranu stalnu ili povremenu pomoć stručne ili druge osobe, u stanu ili izvan stana, osiguravaju osnovne životne potrebe te socijalne, radne, kulturne, obrazovne, rekreacijske i druge potrebe. Prve stambene zajednice za organizirano stanovanje u Zagrebu osigurane su od 2013. godine u okviru djelovanja Zaklade "Zajednički put" (4 stambene jedinice apartmanskog tipa s mogućnošću smještaja do 8 osoba).

Grad Zagreb je krajem 2019. raspolagao s ukupno 6 441 smještajnim kapacitetom za starije osobe. Broj raspoloživih mjesta odnosi se na domove za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba i privatne domove te druge pružatelje usluga (pravne osobe i obiteljski domovi). Domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba nositelji su najvećeg broja kapaciteta za pružanje usluge smještaja starijim osobama (62 %). U zemljama Europske unije standard osiguranja kapaciteta za potrebe stalnog smještaja starijih osoba iznosi 5 % u odnosu na broj građana starih 65 i više godina. Postojeći ukupni smještajni kapaciteti na području grada Zagreba ostvaruju cca 4,5 % u odnosu na broj starijih sugrađana.

Posebnu pozornost Grad Zagreb posvećuje skrbi o osobama oboljelima od Alzheimerove bolesti i drugih demencija. Uz trend starenja stanovništva sve učestalija je pojavnost Alzheimerove bolesti i drugih oblika demencije. Prema najnovijim epidemiološkim procjenama, danas u Hrvatskoj oko 90 000 osoba boluje od nekog tipa demencije, s tim da je među njima najveći broj onih koji boluju od Alzheimerove bolesti. Procjenjuje se da u Gradu Zagrebu ima oko 17 000 stanovnika oboljelih od demencije. Svjetski stručnjaci predviđaju da će se svakih 20 godina ova brojka udvostručivati.

Stoga je Grad Zagreb usmjeren na osiguravanje primjerene skrbi za oboljele i članove njihove obitelji u svim stadijima ove progresivne bolesti. Od 2015. godine započete su adaptacije prostora postojećih gradskih domova s ciljem osiguravanja specijaliziranih odjela za smještaj oboljelih od Alzheimerove bolesti i drugih demencija. Do danas otvorena su četiri specijalizirana odjela (Dom za starije osobe Maksimir za 10 korisnika, Dom za starije osobe Medveščak Zagreb za 12 korisnika i Dom za starije osobe Park za 24 korisnika). Pored adaptacija postojećih, Grad Zagreb specijalizirane odjele planira i u projektnim zadacima za izgradnju novih domova.

U domovima za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba, kao i u privatnim, veća je potreba za smještajem u jedinici za pojačanu njegu s obzirom na povećan broj korisnika kojima je potrebna takva skrb. Ono što razlikuje domove u nadležnosti Grada Zagreba od privatnih domova je činjenica da se u jedinici za pojačanu njegu većinom smještaju korisnici koji su ranije bili na stambenom dijelu, dok se većina korisnika jedinice za pojačanu njegu u privatnim domovima izravno smješta na taj odjel, odnosno već po ulasku u dom ima potrebu za intenzivnom skrbi.

Domovi za starije osobe, osim usluge stalnog smještaja, pružaju i izvaninstitucijske usluge (usluga pomoći u kući i usluga boravka) usmjerene na korisnike koji ostaju u svojoj obitelji, ali zbog starosti i/ili narušenog zdravstvenog stanja nisu u mogućnosti samostalno zadovoljavati određene životne potrebe.

Boravak je socijalna usluga koja obuhvaća cjelodnevni i poludnevni boravak. Cjelodnevni boravak može trajati od šest do 10 sati, a poludnevni boravak od četiri do šest sati dnevno, tijekom kojeg se osigurava zadovoljavanje životnih potreba korisnika pružanjem usluga prehrane, održavanja osobne higijene, brige o zdravlju, njege, radnih aktivnosti, psihosocijalne rehabilitacije, organiziranja slobodnog vremena, organiziranog prijevoza, ovisno o utvrđenim potrebama i izboru korisnika. Uslugu boravka za starije osobe pružaju Dom za starije

osobe Medveščak Zagreb, Dom za starije osobe Sveta Ana Zagreb i Dom za starije osobe Sveti Josip Zagreb s ukupnim kapacitetom za 63 osobe. Prilikom otvaranja boravaka vodilo se računa o potrebama građana i dostupnosti usluge u različitim gradskim četvrtima. Dnevni boravci osiguravaju usluge boravka i oboljelima od Alzheimerove bolesti i drugih oblika demencija, što je prepoznato kao značajan doprinos razvoju socijalnih usluga usmjerenih na ovu korisničku skupinu. Međutim, svakako ima prostora za popularizaciju ove usluge te u skladu s interesom za osiguravanje novih kapaciteta.

Usluga pomoći u kući najprihvatljivija je za starije i teško bolesne odrasle osobe jer nudi odgovarajuću skrb u njihovu vlastitom domu čime se umanjuje osjećaj usamljenosti te se doprinosi prevenciji institucionalizacije. Riječ je o socijalnoj usluzi koja se pruža osobi kojoj je zbog tjelesnog, mentalnog, intelektualnog ili osjetilnog oštećenja ili trajnih promjena u zdravstvenom stanju prijeko potrebna pomoć druge osobe. Pomoć u kući, koju pružaju domovi u nadležnosti Grada Zagreba, osigurava se na temelju rješenja Centra za socijalnu skrb Zagreb, rješenja Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom te ugovora doma s korisnikom. Višestrukost načina ostvarivanja ove usluge govori u prilog nastojanjima Grada Zagreba o većem obuhvatu ciljane skupine. Uslugu pomoći u kući preko gradskih domova za starije osobe godišnje koristi 2 000 starijih sugrađana.

Grad Zagreb osigurava i dodatne izvaninstitucijske usluge odnosno socijalne usluge, u okviru Programa podrške u lokalnoj zajednici "Gerontološki centri Grada Zagreba" (u daljnjem tekstu: Gerontološki centri Grada Zagreba). Riječ je o Programu razvijenom iz Projekta u suradnji Grada Zagreba, tadašnjeg Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje i Centra za gerontologiju Zavoda za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" započetog 2004. godine. Od 2006. godine kontinuirano se provodi u devet gradskih domova na pedesetak lokacija. Projekt je kao nadstandard u skrbi Grada Zagreba za starije sugrađane od siječnja 2019. postao standard domova za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba.

Gerontološki centri Grada Zagreba osobama starije životne dobi osiguravaju socijalne usluge u širem smislu te omogućuju kvalitetno provođenje slobodnog vremena kroz različite besplatne sadržaje na području lokalne zajednice s ciljem unapređenja zdravlja i funkcionalnih sposobnosti. Također, cilj je omogućiti osobama starije životne dobi što duži ostanak u krugu obitelji, susjedstvu i poznatoj okolini osiguravanjem dodatnih aktivnosti u skrbi za starije osobe što uvelike poboljšava kvalitetu njihova života.

Unutar Gerontoloških centara Grada Zagreba provode se aktivnosti: pomoć u zadovoljavanju egzistencijalnih potreba - pomoć u kući, posudionica ortopedskih pomagala, savjetovanišni rad i zdravstvena preventiva, organizacija tribina i predavanja, sportsko-rekreativne, kulturno-zabavne i radno-kreativne aktivnosti, informativna djelatnost, plesne i informatičke radionice i dr.

Aktivnostima je pokriveno svih 17 gradskih četvrti, a provode se na 50-ak lokacija. Godišnje se u program uključuje 7 000 korisnika za koje se brinu stručni timovi (socijalni radnici, radni terapeuti, medicinske sestre i njegovatelji, a po potrebi se uključuju i kinezioterapeuti, liječnici specijalisti - neurolozi, fizijatri, psihijatri i pravnici).

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom u suradnji s tvrtkom Selectio d.o.o. proveo je 2019. godine evaluaciju Gerontoloških centara Grada Zagreba. Dobrobit usluga za korisnike jest višestruka, korisnici izjavljuju o snažnom utjecaju sudjelovanja u aktivnostima na poboljšanje zdravlja, zadovoljstva životom i društvenog života, što se naslanja na nalaze evaluacije Grada Zagreba iz 2007. godine.

Za daljnji razvoj izvaninstitucijskih usluga i izgradnju socijalne infrastrukture potrebno je uključivanje i drugih resursa (obitelj, susjedstvo, organizacije civilnog društva).

Sva prava koja je Grad Zagreb do sada osigurao u svrhu smanjenja siromaštva i poboljšanja kvalitete života osoba starije životne dobi provodit će se i nadalje, s naglaskom na njihovo kontinuirano unapređivanje i prilagođavanje promjenama i potrebama.

Mjera 1.

Osiguravanje prava i usluga na temelju Odluke o socijalnoj skrbi

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ustanova "Dobri dom" Grada Zagreba, domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba, Centar za socijalnu skrb Zagreb

Aktivnosti:

1. Osiguravati novčanu pomoć umirovljenicima i osobama starije životne dobi
2. Osiguravati pomoć u naravi i druge oblike pomoći umirovljenicima i osobama starije životne dobi

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj korisnika pojedinog prava
2. broj novih korisnika prava u tekućoj godini

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 2.

Razvijanje usluga usmjerenih življenju osoba starije životne dobi u vlastitom domu

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba i Zaklada "Zajednički put" Grada Zagreba

Sunositelji: Ustanova "Dobri dom" Grada Zagreba, Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb i ostali pružatelji izvaninstitucijskih usluga, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. provesti mapiranje usluga za osobe starije životne dobi u Gradu Zagrebu
2. osigurati postojeće i širiti nove usluge
3. nastaviti s provedbom Programa podrške u lokalnoj zajednici "Gerontološki centri Grada Zagreba"
4. osigurati kvalitetan nastavak skrbi za korisnike usluge boravka u domovima za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba

5. osigurati provođenje psihosocijalne podrške neformalnim njegovateljima

6. financirati organizacije civilnog društva koje pružaju neki oblik izvaninstitucijskih usluga za osobe starije životne dobi

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. provedeno mapiranje usluga za osobe starije životne dobi u Gradu Zagrebu

2. ukupan broj korisnika izvaninstitucijskih usluga organizirane prehrane i gerontodomaćice/ njegovateljice koje pružaju domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba

3. broj novih korisnika izvaninstitucijskih usluga organizirane prehrane i gerontodomaćice/ njegovateljice koje pružaju domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba u tekućoj godini

4. broj zaposlenih gerontodomaćica/njegovateljica koje pružaju izvaninstitucijsku uslugu

5. broj korisnika usluge pomoći u kući na temelju Programa podrške u lokalnoj zajednici "Gerontološki centri Grada Zagreba"

6. broj zaposlenih djelatnika unutar Programa podrške u lokalnoj zajednici "Gerontološki centri Grada Zagreba"

7. ukupan broj boravaka / kapacitet / broj korisnika usluge boravka

8. broj korisnika usluge boravka uključenih u tekućoj godini

9. broj zaposlenih / stručnih djelatnika uključenih u rad boravaka

10. broj neformalnih njegovatelja korisnika psihosocijalne podrške

11. broj pruženih usluga / broj pružatelja usluga psihosocijalne podrške neformalnim njegovateljima

12. broj financiranih programa/projekata i aktivnosti organizacija civilnog društva koje pružaju neki oblik izvaninstitucijskih usluga za osobe starije životne dobi

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba i iz sredstava Europskog socijalnog fonda i Programa Europske unije.

Mjera 3.

Osiguravanje smještajnih kapaciteta za osobe starije životne dobi

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba te domovi drugih osnivača, udruga, vjerska zajednica, trgovačko društvo i druga domaća i strana pravna osoba, obrtnik te fizička osoba koji pružaju socijalnu uslugu smještaja starijim osobama, Zaklada "Zajednički put" Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. osiguravati nove smještajne kapacitete za osobe starije životne dobi

2. održavati postojeće smještajne kapacitete domova za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba

3. osiguravati dostupnost podataka o listama čekanja

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj novih smještajnih kapaciteta svih osnivača

2. broj izdanih rješenja (licencija) o ispunjavanju minimalnih uvjeta za pružanje socijalne usluge smještaja

3. broj novoizgrađenih domova za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba

4. ukupan broj smještenih korisnika u domovima za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba u tekućoj godini

5. broj novih korisnika u domovima za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba smještenih u tekućoj godini

6. uspostava informatičkog rješenja za pristup podacima o listama čekanja

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba te iz sredstava Europskog socijalnog fonda ili Programa Europske unije

Mjera 4.

Osiguravanje specijaliziranih odjela za oboljele od Alzheimerove bolesti i drugih demencija u domovima za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelj: Gradski ured za zdravstvo

Aktivnosti:

1. održavati broj postojećih odjela za osobe oboljele od Alzheimerove bolesti i drugih demencija u domovima za starije osobe Grada Zagreba

2. osigurati nove smještajne kapacitete za osobe oboljele od Alzheimerove bolesti i drugih demencija

3. osiguravati zapošljavanje djelatnika / stručnih djelatnika

4. osigurati edukaciju djelatnika koji rade s osobama oboljelima od Alzheimerove bolesti i drugih demencija

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj postojećih odjela za osobe oboljelima od Alzheimerove bolesti i drugih demencija u domovima za starije osobe Grada Zagreba

2. broj novootvorenih odjela za osobe oboljele od Alzheimerove bolesti i drugih demencija u domovima za starije osobe Grada Zagreba

3. ukupan broj korisnika / broj korisnika smještenih tijekom tekuće godine

4. broj zaposlenih djelatnika / broj stručnih djelatnika

5. broj održanih edukacija djelatnika koji rade s osobama oboljelima od Alzheimerove bolesti i drugih demencija

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 5.

Osiguravanje palijativnog pristupa osobama smještenim u domovima za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba koje su u potrebi za palijativnom skrbi

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za zdravstvo, domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba, domovi zdravlja, župe, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. osiguravati skrb za korisnike koji su u potrebi za palijativnom skrbi
2. uključivati volontere u rad s korisnicima koji su u potrebi za palijativnom skrbi
3. osiguravati psihosocijalnu podršku članovima obitelji palijativnog korisnika
4. financirati organizacije civilnog društva koje organiziraju volontere i pružaju psihosocijalnu podršku osobama u potrebi za palijativnom skrbi

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj korisnika u potrebi za palijativnom skrbi
2. broj domova za starije osobe u kojima se pružala usluga / vrsta pružene usluge
3. broj volontera uključenih u rad s korisnicima koji su u potrebi za palijativnom skrbi
4. broj članova obitelji korisnika psihosocijalne podrške
5. broj financiranih programa/projekata organizacija civilnog društva koje organiziraju volontere i pružaju psihosocijalnu podršku osobama u potrebi za palijativnom skrbi

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 6.

Osiguravanje kapaciteta za privremeni smještaj osoba starije životne dobi u svrhu kriznog smještaja te predaha neformalnih njegovatelja

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba, Dom za djecu i odrasle - žrtve obiteljskog nasilja "Duga - Zagreb"

Aktivnosti:

1. osigurati kapacitete za privremeni smještaj osoba starije životne dobi
2. izraditi kriterije za privremeni smještaj osoba starije životne dobi
3. osnovati tim za krizno zbrinjavanje osoba starije životne dobi

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj kapaciteta za privremeni smještaj osoba starije životne dobi
2. ukupan broj korisnika privremenog smještaja
3. broj novih korisnika privremenog smještaja u tekućoj godini
4. izrađeni kriteriji za privremeni smještaj osoba starije životne dobi
5. osnovan tim za krizno zbrinjavanje osoba starije životne dobi
6. broj krizno smještenih osoba

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 7.

Sufinanciranje smještaja u domovima za starije osobe drugih osnivača

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: domovi za starije osobe čiji osnivač nije Grad Zagreb

Aktivnosti:

1. sufinancirati smještaj osobama koje ni uz pomoć zakonskih obveznika uzdržavanja nisu u mogućnosti u cijelosti podmiriti troškove smještaja u domovima za starije osobe koji nisu u nadležnosti Grada Zagreba
2. osigurati financijska sredstva za sufinanciranje smještaja u domovima za starije osobe drugih osnivača

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj korisnika čiji se smještaj sufinancira
2. broj domova za starije osobe u kojima se sufinancira smještaj
3. osigurana financijska sredstva za sufinanciranje smještaja u domovima za starije osobe drugih osnivača

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 8.

Organiziranje edukacija i supervizije za stručne i druge djelatnike u cilju podizanja kvalitete usluga u domovima za starije osobe te preveniranja sindroma izgaranja na radnom mjestu

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Gradski ured za zdravstvo

Sunositelji: fakulteti, veleučilišta i učilišta, domovi za starije osobe, Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", zdravstvene ustanove, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. održavati ciljne edukacije za djelatnike u cilju podizanja kvalitete usluga u domovima za starije osobe
2. surađivati sa sunositeljima u cilju organiziranja edukacija
3. organizirati superviziju za djelatnike domova za starije osobe

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj održanih edukacija, broj osoba uključenih u edukacije
2. broj uključenih suradnika u održavanju edukacija
3. broj uključenih domova za starije osobe
4. broj uključenih djelatnika domova za starije osobe
5. broj održanih supervizija, broj osoba uključenih u supervizije

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

2.2. ZAŠTITA ZDRAVLJA

Briga za zdravlje nije samo pravo i obveza zdravstvenog sustava, već cjelokupne zajednice, od pojedinca koji je odgovoran za vlastito zdravlje do lokalne zajednice koja u sklopu svojih ovlasti i djelatnosti prema Ustavu Republike Hrvatske ima obvezu "osobitu skrb posvećivati zaštiti zdravlja ljudi, prirode i ljudskog okoliša".

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (Narodne novine 100/18 i 125/19) predviđene su mjere zdravstvene zaštite među kojima su istaknute posebne mjere zdravstvene zaštite stanovništva starijeg od 65 godina života. Nadalje, Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine 80/13, 137/13 i 98/19) osiguranim osobama u ostvarenju prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje osigurava plaćanje zdravstvenih usluga u cijelosti za Preventivnu zdravstvenu zaštitu osoba starijih od 65 godina života.

Na temelju Zakona o zdravstvenoj zaštiti Grad Zagreb kao jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave provodi društvenu skrb za zdravlje građana u skladu s utvrđenim pravima i obvezama osiguravajući uvjete za očuvanje i poboljšanje zdravlja stanovništva te ostvarivanje prava zdravstvene zaštite na svom području. Zdravstvena zaštita obuhvaća sustav društvenih, skupnih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za očuvanje i unapređenje zdravlja, sprečavanje bolesti, rano otkrivanje bolesti, pravodobno liječenje te zdravstvenu njegu i rehabilitaciju. Svaki građanin Grada Zagreba ima pravo na zdravstvenu zaštitu i mogućnost ostvarenja najviše moguće razine zdravlja u skladu s odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju.

Starenje stanovništva velik je izazov za Grad Zagreb, ali i odgovornost. Da je tome tako upućuje i zaključak s jedne od Gerontoloških tribina u organizaciji Nastavnog zavoda za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" da je zaštita zdravlja starijih osoba glavni pokazatelj napretka ili propusta u zaštiti zdravlja cjelokupnog pučanstva. Potaknuti demografskim podacima upravo je skrb o starijim osobama jedan od najvažnijih javnozdravstvenih prioriteta Grada Zagreba, na što jasno upućuju i demografski podaci u Zdravstveno-statističkom ljetopisu Grada Zagreba.

Grad Zagreb niz godina ulaže u unapređenje i očuvanje zdravlja starijih osoba osiguranim preventivnim programima potičući tako preventivni koncept aktivnog i zdravog starenja na području grada. Zdravstvena skrb i briga o oboljelim osobama starije životne dobi provodi se u zdravstvenim ustanovama Grada Zagreba te u kući korisnika programima institucionalne te izvaninstitucionalne skrbi.

U Gradu Zagrebu zdravstvenu zaštitu pruža 17 bolnica (od toga osam kliničkih bolničkih centara, kliničkih bolnica i klinika), 167 poliklinika, četiri doma zdravlja, 230 ljekarni, dva zavoda za javno zdravstvo i 40 ustanova za zdravstvenu njegu. Ukupno Zagreb raspolaže sa 6.435 bolničkih postelja. Zdravstvena zaštita organizirana je na tri razine koje su međusobno povezane i surađuju u pružanju zdravstvene skrbi građanima Grada Zagreba. Te razine čine primarna, sekundarna i tercijarna zdravstvena zaštita.

Na primarnoj razini zaštitu organiziraju i provode domovi zdravlja, privatni zdravstveni djelatnici, ljekarne, ustanove za hitnu medicinsku pomoć i ispostave Nastavnog zavoda za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" (higijensko-epidemiološka, javnozdravstvena djelatnost i djelatnost školske medicine). Tri doma zdravlja (Centar, Zapad, Istok), Ustanova za zdravstvenu njegu u kući, Nastavni zavod za hitnu medicinu, Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" i Gradska ljekarna Zagreb zdravstvene su ustanove čiji je osnivač Grad Zagreb, dok je Republika Hrvatska osnivač Doma zdravlja MUP-a. Uz navedene ustanove, zdravstvenu zaštitu provode i privatni zdravstveni djelatnici, a razvijena je i patronažna djelatnost sa 147 timova.

Ustanova za zdravstvenu njegu u kući djeluje na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije više od 60 godina te pruža zdravstvenu njegu i fizikalnu terapiju u kući. Ustanova je u suradnji s Gradskim uredom za zdravstvo razvila nekoliko projekata koji se kao dodatna usluga - nadstandard redovito provode bez uputnice liječnika obiteljske medicine. To su sljedeći projekti: Bolnica u kući, putem kojeg se zbrinjavaju pacijenti otpušteni iz Specijalne bolnice za plućne bolesti (Rockefellerova) tako da im se osiguravaju posjeti medicinske sestre dva ili više puta na dan; Fizikalna terapija i rehabilitacija za osobe s invaliditetom Grada Zagreba omogućava provođenje fizikalnih procedura u ambulanti za fizikalnu medicinu DZ Zagreb -Centar, bez čekanja i uputnice; Dodatna palijativna skrb u kući bolesnika starije životne dobi osigurava se usluga medicinske sestre u trajanju od jednog sata palijativnim pacijentima, uključujući i oboljele od demencije.

U okviru Nastavnog zavoda za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" organizirana je Služba za javnozdravstvenu gerontologiju koja je Referentni centar za zaštitu zdravlja starijih osoba Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske čija je djelatnost usmjerena na promicanje zdravlja odnosno povećanje zdravlja kao resursa u populaciji osoba starije životne dobi. Služba provodi Program zaštite mentalnog zdravlja

starijih osoba te unapređenje skrbi za osobe oboljele od Alzheimerove bolesti i drugih demencija koje sufinancira Grad Zagreb. U okviru Programa stručnjaci Referentnog centra provode stručnu edukaciju i trening, a u cilju razvoja dodatnih vještina formalnih i neformalnih njegovatelja, te poboljšanja skrbi za oboljele od Alzheimerove bolesti i drugih demencija u domovima za starije osobe, Gerontološkim centrima i u vlastitim domovima. Ciljna grupa su medicinske sestre iz domova za starije osobe i patronažne sestre kao edukatori, gerontologovatelji kao korisnici, korisnici domova za starije osobe te starije osobe u vlastitim kućanstvima u Gradu Zagrebu. U sklopu ovog programa izrađen je i edukativni Priručnik za formalne njegovatelje o komunikaciji formalnih njegovatelja s osobom oboljelom od Alzheimerove bolesti i drugih demencija. Također, s Fakultetom elektrotehnike i računarstva Referentni centar surađuje u projektu koji ima za cilj izraditi napravu koja bi detektirala padove osoba oboljelih od demencije.

Stomatološka poliklinika Zagreb, uz redovite usluge koje pruža za što cjelovitiji pristup starijim osobama, u cilju zaštite oralnog zdravlja osoba treće životne dobi provodi Projekt "Pokretni gerontostomatološki timovi" za koji su osigurana sredstva u Proračunu Grada Zagreba. Pokretni gerontostomatološki tim osigurava zdravstvenu zaštitu iz područja dentalne medicine u domovima za starije osobe te kući korisnika.

Starijim osobama te njihovim obiteljima osigurana je pomoć i kroz bolničke kapacitete za smještaj bolesnika u palijativnoj skrbi pri zdravstvenim ustanovama čiji je osnivač Grad Zagreb: Specijalnoj bolnici za plućne bolesti, Kliničkoj bolnici Vrapče, te Psihijatrijskoj bolnici "Sveti Ivan". Osim toga, pri Kliničkoj bolnici Vrapče i Psihijatrijskoj bolnici "Sveti Ivan" organizirani su odjeli za demencije, a u Psihijatrijskoj bolnici "Sveti Ivan" i dnevna bolnica za osobe oboljele od Alzheimerove bolesti i drugih demencija kapaciteta do 25 mjesta te je prva takvog tipa u Hrvatskoj. U tu svrhu opremljen je i prilagođen dnevni boravak te prostorije za terapiju i radionice.

Sindrom demencije u starijoj dobi ozbiljan je i rastući medicinski, socijalni i ekonomski problem, čiji se rani znakovi u pravilu previde ili se pripisuju normalnoj starosti. Ovo je jedan od najozbiljnijih poremećaja koji pogađa starije osobe jer vodi smanjivanju ili nemogućnosti obavljanja svakodnevnih aktivnosti i glavni je uzrok funkcionalne ovisnosti u starijoj populaciji. Prevalencija demencije raste ubrzano sa životnom dobi te se udvostručuje svakih 5 godina poslije 60. godine života. Najčešći uzroci sindroma demencije jesu Alzheimerova bolest i vaskularna demencija, koje su zajedno odgovorne za oko 90 % slučajeva demencije.

Analizom stanja na području zdravstvene zaštite osoba starije životne dobi u Gradu Zagrebu razvidno je da Grad Zagreb ima razvijen sustav cjelovite skrbi za osobe starije životne dobi u području zaštite zdravlja. Međutim, prateći demografske promjene dužni smo usluge prilagoditi novim potrebama i unaprijediti postojeći sustav skrbi posebno u razvoju novih usluga koje čine nadstandard postojećima i utječu na poboljšanje kvalitete života osoba starije životne dobi. Prateći trendove demografskog razvoja nužno je razvijati preventivne usluge u području zaštite zdravlja osoba starije životne dobi, zatim usluge koje osiguravaju mogućnost što dužeg boravka u vlastitom domu i očuvanje samostalnosti, ali i usluge kojima se unapređuje život u instituciji i čini ga bogatijim i sadržajnijim.

Mjera 1.

Stipendiranje učenika koji se obrazuju za medicinske sestre/tehničare opće njege

Nositelj: Ured za demografiju i Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. osigurati stipendiranje učenika koji se obrazuju za medicinske sestre/tehničare opće njege
2. analizirati uspješnost stipendiranja učenika koji se obrazuju za medicinske sestre/tehničare opće njege

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj korisnika Stipendije Grada Zagreba za učenike koji se obrazuju za medicinske sestre/tehničare opće njege
2. broj domova za starije osobe u kojima se zapošljavaju stipendisti

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 2.

Poticanje viših standarda kvalitete u zdravstvenoj zaštiti osoba starije životne dobi

Nositelj: Gradski ured za zdravstvo i Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", Stomatološka poliklinika Zagreb, druge zdravstvene ustanove kojima je osnivač Grad Zagreb, Stomatološki fakultet, domovi za starije osobe

Aktivnosti:

1. osigurati kontinuiranu stomatološku zdravstvenu zaštitu građana starije životne dobi
2. osigurati kontinuiranu ginekološku zdravstvenu zaštitu za žene starije životne dobi
3. osigurati organizirane mamografske preglede za žene starije životne dobi u domovima za starije osobe

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj domova za starije osobe i broj korisnika stomatoloških usluga
2. broj domova za starije osobe i broj korisnika ginekoloških usluga
3. broj domova za starije osobe i broj korisnica mamografskih pregleda

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 3.

Organiziranje i poticanje javnozdravstvenih akcija i kampanje u cilju osvještavanja građana Grada Zagreba o javno zdravstvenim problemima

Nositelj: Gradski ured za zdravstvo i Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", druge zdravstvene ustanove kojima je osnivač Grad Zagreb,

Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb, domovi za starije osobe, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. organizirati i poticati javnozdravstvene akcije i kampanje u cilju osvještavanja građana Grada Zagreba o javno zdravstvenim problemima

2. obilježavati datume vezane uz specifične bolesti i/ili zdravstveno-preventivne aktivnosti

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj organiziranih javnozdravstvenih akcija i kampanja u cilju osvještavanja građana Grada Zagreba o javnozdravstvenim problemima

2. broj događanja za obilježavanje datuma vezanih uz specifične bolesti i/ili zdravstveno-preventivne aktivnosti

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 4.

Organiziranje edukacija za zdravstvene i ostale djelatnike u domovima za starije osobe te članova obitelji vezano za specifične zdravstvene probleme korisnika

Nositelji: Gradski ured za zdravstvo i Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", fakulteti, veleučilišta i učilišta, domovi za starije osobe, druge zdravstvene ustanove kojima je osnivač Grad Zagreb, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. održavati ciljane edukacije za djelatnike vezano za specifične zdravstvene probleme osoba starije životne dobi (Alzheimerova bolest i druge demencije, inzult, palijativni korisnik i dr.)

2. održavati ciljane edukacije za obitelji korisnika vezano za specifične zdravstvene probleme osoba starije životne dobi

3. surađivati sa sunositeljima u cilju organiziranja edukacija

4. organizirati superviziju za djelatnike i suradnike iz drugih partnerskih organizacija

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj održanih edukacija, broj osoba uključenih u edukacije

2. broj uključenih suradnika u održavanju edukacija

3. broj uključenih domova za starije osobe

4. broj uključenih djelatnika domova za starije osobe

5. broj održanih supervizija, broj osoba uključenih u supervizije

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 5.

Organiziranje rane detekcije demencije kod korisnika usluga domova za starije osobe

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za zdravstvo, Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", druge zdravstvene ustanove kojima je osnivač Grad Zagreb, domovi za starije osobe, domovi zdravlja, liječnik obiteljske medicine

Aktivnosti:

1. organizirati provođenje ispitivanja za procjenu moguće demencije

2. evaluirati ispitivanje za procjenu moguće demencije

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj organiziranih ispitivanja za procjenu moguće demencije

2. broj ispitanika

3. broj domova za starije osobe u kojima je provedeno ispitivanje za procjenu moguće demencije

4. izvršena evaluacija ispitivanja za procjenu moguće demencije

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 6.

Uvođenje digitalnog sustava praćenja zdravstvenog stanja osoba starije životne dobi koje žive u vlastitom domu

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za zdravstvo, domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba i domovi zdravlja kojima je osnivač Grad Zagreb, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. uvesti IT sustav za praćenje zdravstvenog stanja osoba starije životne dobi koje žive u vlastitom domu

2. pratiti zdravstveno stanje osoba starije životne dobi koje žive u vlastitom domu

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. izrađen i implementiran IT sustav za praćenje zdravstvenog stanja osoba starije životne dobi koje žive u vlastitom domu

2. broj osoba starije životne dobi koje žive u vlastitom domu kojima se prati zdravstveno stanje

Mjera 7.

Angažiranje volontera za pomoć palijativnim bolesnicima smještenima u zdravstvenim ustanovama čiji je osnivač Grad

Zagreb

Nositelj: Zdravstvene ustanove u nadležnosti Grada Zagreba koje imaju smještajne kapacitete za smještaj bolesnika u palijativnoj skrbi

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, organizacije civilnog društva

1. uključivati volontere u rad s korisnicima koji su u potrebi za palijativnom skrbi
2. osiguravati psihosocijalnu podršku članovima obitelji palijativnog korisnika
3. poticati suradnju zdravstvenih ustanova u nadležnosti Grada Zagreba s organizacijama civilnog društva koje organiziraju volontere i pružaju psihosocijalnu podršku osobama u potrebi za palijativnom skrbi
4. financirati organizacije civilnog društva koje organiziraju volontere i pružaju psihosocijalnu podršku osobama u potrebi za palijativnom skrbi

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj korisnika u potrebi za palijativnom skrbi smještenih u zdravstvenim ustanovama
2. broj zdravstvenih ustanova u kojima su angažirani volonteri
3. broj volontera uključenih u rad s korisnicima koji su u potrebi za palijativnom skrbi
4. broj članova obitelji korisnika psihosocijalne podrške
5. broj financiranih programa/projekata organizacija civilnog društva koje organiziraju volontere i pružaju psihosocijalnu podršku osobama u potrebi za palijativnom skrbi

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba te iz sredstava Europskog socijalnog fonda i Programa Europske unije

2.3. CJELOŽIVOTNO UČENJE

"Društvo koje uči vizija je društva u kojem postoje prepoznate mogućnosti učenja za sve osobe bez obzira na njihovu dob" (Green, 2002). Naime, živimo u vremenu obilježenom demografskim promjenama te ubrzanim promjenama u tehnologiji, znanosti, ekonomiji i društvu. U spomenutim uvjetima te unutar procesa globalizacije kontinuirano obrazovanje nije luksuz, nego preduvjet socijalne participacije. Nove tehnologije, posebno internet, utječu na svakodnevni život ljudi, željeli to oni ili ne. Jedan od ključnih ciljeva današnjeg društva je socijalno uključivanje osoba starije životne dobi, a za to trebaju biti stvoreni preduvjeti kako bi se starije osobe mogle aktivno koristiti novim medijima. Zbog tih razloga cjeloživotno učenje za starije osobe dobiva sve veću društvenu važnost.

Pojam cjeloživotno učenje često se zamjenjuje izrazom cjeloživotno obrazovanje, no ta dva pojma nisu istoznačna. Obrazovanje obuhvaća samo organizirano učenje, a učenje je širi koncept. Cjeloživotno učenje odnosi se na svaku aktivnost učenja tijekom cijelog života s ciljem unaprjeđenja znanja, vještina i kompetencija u okviru osobnog, građanskog, društvenog ili profesionalnog djelovanja pojedinca.

S razvojem novih tehnologija mijenjaju se odnosi u društvu, na poslu i u obitelji. Od čovjeka se očekuje kontinuirano praćenje promjena i aktivno sudjelovanje u društvu. Da bi mogao pratiti promjene, čovjek mora trajno učiti.

Tjedan cjeloživotnog učenja UNESCO-ova je inicijativa pokrenuta 1999. godine koja se svake godine obilježava u brojnim zemljama na svim kontinentima da bi se javnost senzibilizirala u vezi s cjeloživotnim učenjem, da bi se promicala kultura učenja te potaknula osobna motivacija sudionika za cjeloživotnim učenjem.

U Hrvatskoj je Tjedan cjeloživotnog učenja prvi put proveden 2002. godine u organizaciji Hrvatske zajednice pučkih i otvorenih učilišta, a od 2008. godine organizira ga i provodi Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja.

Praktični model cjeloživotnog učenja je Program Sveučilišta za treću životnu dob koji se realizira u Pučkom otvorenom učilištu u Zagrebu. Sveučilište je usmjereno zadovoljavanju potreba osoba starije životne dobi za novim spoznajama u procesu organiziranog i kontinuiranog učenja te potreba za novim kontaktima koji nastaju u tom procesu.

Sveučilište za treću životnu dob 2020. godine ulazi u 28. godinu okupljanja osoba u mirovini koje su konačno našle dovoljno vremena da uče i rade ono što su ranije željele. Izvan obrazovnih aktivnosti, polaznici imaju zbor ansambl, časopis Treća mladost, organiziraju tribine Sova, koncerte, humanitarne akcije, putovanja.

Knjižnice grada Zagreba niz godina provode ciljne programe namijenjene društvenoj integraciji osoba treće životne dobi i njihovom aktivnom uključivanju u kulturna i društvena zbivanja. Projekt 65 plus Knjižnica Grada Zagreba aktivno uključuje osobe starije životne dobi u kulturna i društvena zbivanja. U projektu 65 plus starije osobe su ne samo korisnici, nego i stvaratelji programa, oni su učenici koji usvajaju nova znanja i učitelji koji dijele znanje i iskustvo.

Poseban doprinos ima program Knjigom do vrata čiji je cilj dostava knjiga i časopisa u knjižnice domova za starije osobe u Gradu Zagrebu, stručnu pomoć pri organiziranju tih knjižnica, organizaciju i sudjelovanje u kulturno-zabavnim, kreativnim i obrazovnim aktivnostima domova. Domovi također sudjeluju u kulturnim aktivnostima knjižnica.

Potrebno je težiti raznovrsnosti u razvijanju usluga cjeloživotnog učenja, a prije svega informiranosti i stvaranju društva znanja. Prvenstveno društvo koje spoznaje smisao cjeloživotnog učenja i njegovih vrijednosti. Stoga uz sve ponuđene mogućnosti potrebno je pratiti razvoj i prilagođavati se novim potrebama i trendovima.

Mjera 1.

Promicanje i korištenje informatičko-komunikacijske tehnologije kao alata kontinuiranog obrazovanja i komunikacije osoba starije životne dobi

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Pučko otvoreno učilište - Sveučilište za treću životnu dob, domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba, Zaklada "Zajednički put"

Aktivnosti:

1. unapređivati digitalne platforme namijenjene komunikaciji osoba starije životne dobi
2. informirati osobe starije životne dobi o *online* programima cjeloživotnog učenja
3. organizirati informatičke radionice i tečajeve

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj korisnika platforme
2. broj *online* objava
3. broj održanih informatičkih radionica i tečajeva / broj korisnika

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 2.

Organiziranje edukativnih tečajeva i radionica namijenjenih osobama starije životne dobi

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Zaklada "Zajednički put", organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. evaluirati edukativne tečajeve i radionice
2. osigurati daljnje održavanje edukativnih tečajeva i radionica namijenjenih osobama starije životne dobi
3. poticati korisnike edukativnih tečajeva i radionica na primjenu novostečenih znanja
4. omogućiti osobama starije životne dobi pristup informacijama o edukativnim tečajevima i radionicama

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. provedena evaluacija edukativnih tečajeva i radionica
2. broj održanih edukativnih tečajeva i radionica namijenjenih osobama starije životne dobi
3. broj sudionika na održanim aktivnostima
4. načini informiranja

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 3.

Razvijanje novih programa cjeloživotnog učenja za osobe starije životne dobi

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Pučko otvoreno učilište - Sveučilište za treću životnu dob, ostale ustanove koje rade na razvoju cjeloživotnog učenja

Aktivnosti:

1. razvijati nove programe cjeloživotnog učenja za osobe starije životne dobi
2. poticati uključivanje osoba starije životne dobi u proces cjeloživotnog učenja za osobe starije životne dobi
3. omogućiti osobama starije životne dobi pristup informacijama o cjeloživotnom usmjeravanju i o programima cjeloživotnog učenja

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj novih programa
2. broj uključenih osoba starije životne dobi
3. broj novouključenih osoba starije životne dobi
4. načini informiranja osoba starije životne dobi o programima cjeloživotnog učenja

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 4.

Obilježavanje važnijih datuma u svrhu promocije cjeloživotnog učenja

Nositelj: Pučko otvoreno učilište - Sveučilište za treću životnu dob

Sunositelji: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. obilježavati važnije datume u svrhu promocije cjeloživotnog učenja

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj održanih aktivnosti u svrhu promocije cjeloživotnog učenja
2. broj sudionika na održanim aktivnostima
3. broj i vrsta uključenih ustanova

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

2.4. RAZLIČITI ASPEKTI SLOBODNOG VREMENA

Slobodno vrijeme važna je kategorija u ljudskom životu i podrazumijeva vrijeme koje je čovjeku na raspolaganju kako bi se mogao baviti željenim aktivnostima. Pozitivni učinci aktivnosti u slobodno vrijeme vidljivi su na svim područjima čovjekovog angažmana - fizičkom, kognitivnom, socio-emocionalnom, dok uspješnost obavljanja aktivnosti u najvećoj mjeri ovisi o motiviranosti samog pojedinca.

Aktivnost čovjeka s godinama se mijenja. Kod osoba starije životne dobi nastupa vrijeme prilagodbe na nove aktivnosti povećanja slobodnog vremena. Aktivnosti u slobodno vrijeme usmjerene su na očuvanje zdravlja i "štite pojedinca od negativnih utjecaja koji se javljaju u neorganiziranom provođenju slobodnog vremena u instituciji ili u vlastitom domu" (Beg, 2009.)

Kako je doba starosti razdoblje opadanja psihofizičkih sposobnosti, osoba mora biti snažno motivirana da zadrži poželjnu razinu dnevne funkcionalnosti. Stoga je kod kreiranja slobodnog vremena osoba starije životne dobi važna animacija, odnosno poticanje na samoostvarenje kroz aktivnosti u slobodno vrijeme. Kako bi se održala motivacija starijih osoba za sudjelovanje u različitim aktivnostima, važno je prepoznati njihove interese, sklonosti, mogućnosti. Period umirovljenja je vrijeme u kojem osobe starije životne dobi mogu ostvariti svoje potencijale te se baviti aktivnostima za koje za vrijeme radnog vijeka možda nisu pronašli vremena.

Hašpl Jurišić (2007.) u svojem je istraživanju o aktivnom starenju utvrdila da su aktivniji ispitanici zadovoljniji životom u većini aspekata od onih manje aktivnih bez obzira žive li u vlastitom kućanstvu ili domu. Dokazano je u mnogo različitih istraživanja da tjelesno gibanje, vježbanje i sudjelovanje u bilo kakvim kulturnim ili kreativnim aktivnostima pozitivno utječe na zdravlje i bolje funkcioniranje svih organskih sustava, što posredno utječe na bolju funkcionalnu sposobnost starijih osoba (Kovačić i sur., 1999.).

U poglavlju Socijalne zaštite opisan je Program podrške lokalne zajednice "Gerontološki centri Grada Zagreba" u okviru kojeg se osigurava zadovoljavanje osnovnih životnih potreba starijim sugrađanima, ali i nastoji podići kvaliteta života kroz aktivnosti u funkciji organizacije slobodnog vremena (sportsko-rekreativne, kulturno-zabavne i radno-kreativne aktivnosti, informativna djelatnost, plesne radionice i dr.). Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom proveo je 2007. godine istraživanje s ciljem stjecanja uvida o utjecaju provođenja (tada) Projekta "Gerontološki centri Grada Zagreba" na kvalitetu života starijih sugrađana. Kod gotovo 80 % ispitanika sudjelovanje u aktivnostima pridonijelo je osjećaju veće socijalne uključenosti, 82 % ispitanika kroz uključivanje u aktivnosti uspješnije zadovoljava svoje potrebe (fiziološke, socijalne i zdravstvene potrebe), a kod gotovo 82 % ispitanika društveni život se poboljšao od kada sudjeluju u aktivnostima.

Grad Zagreb brine za svoje starije sugrađane i njihov osjećaj pripadnosti zajednici, stoga raznim manifestacijama nastoji aktivno uključiti što veći broj osoba starije životne dobi.

Najdugovječnija manifestacija, koja je postala znakom prepoznatljivosti promoviranja aktivnog i zdravog starenja, svakako je Gerontološki tulum koji se od 2004. godine održava na Međunarodni dan starijih osoba, 1. listopada.

Međunarodni dan starijih osoba obilježava se od 1991. godine, a proglasila ga je Glavna skupština Ujedinjenih naroda 14. prosinca 1990., rezolucijom 45/106, naglašavajući važnost osiguravanja životne sredine koja se može prilagoditi potrebama i sposobnostima stanovnika starije životne dobi. Proglašenjem međunarodnog dana starijih osoba želi se potaknuti države da starijim članovima osiguraju zadovoljenje njihovih potreba i omoguće im sudjelovanje u društvu u skladu s njihovim fizičkim i intelektualnim sposobnostima.

U povodu obilježavanja Svjetskog dana plesa, 29. travnja, Grad Zagreb od 2008. organizira natjecanje u plesu sugrađana starije životne dobi. Istoga datuma obilježava se i Europski dan međugeneracijske solidarnosti, stoga je ova manifestacija prilika za prezentaciju rezultata zajedničkog rada mlađe i nešto starije generacije. Ovom tradicionalnom manifestacijom dokazujemo kako je pokret univerzalan jezik i pripada svima koji otvore svoja čula i poslušaju, a upravo pokret, glazba, energija, sjajna atmosfera, ono je što privlači ljude svih dobnih skupina i što ovaj događaj čini iznimnim i nezamjenjivim.

U suradnji sa Zagrebačkim velesajmom i Zakladom "Zajednički put" Grad Zagreb organizira sajam pod nazivom "Pravo doba" koji je namijenjen starijim građanima, ali i svim drugim generacijama koje žele aktivno i zdravo starjeti. Sajam se održava od 2015. godine, a sastoji se od bogatog stručnog programa koji obuhvaća niz tema namijenjenih stručnjacima koji rade s osobama starije životne dobi te izlagačkog dijela u kojem posjetitelji imaju priliku vidjeti što nude različite tvrtke i ustanove koje prezentiraju proizvode i usluge namijenjene starijoj populaciji. Sajam "Pravo doba" dio je koncepta srebrne ekonomije koji pretpostavlja značajan gospodarski doprinos za društvo, i to u dvojakom smislu. S jedne strane, osobe starije životne dobi utječu na rastuću potrošnju u području farmaceutske industrije i medicinske tehnologije, a s druge strane velik su poslovni potencijal.

Značajan doprinos promicanju aktivnog starenja i poboljšanju kvalitete života osoba starije životne dobi daje Zaklada "Zajednički put". Zaklada kontinuirano provodi istraživanja kako bi svoje programe razvijala u skladu s potrebama i sklonostima starijih osoba. Zaklada posjeduje bogato iskustvo u osmišljavanju i provođenju aktivnosti i programa za uključivanje starijih osoba u društvo (aktivno starenje, razvoj međugeneracijske solidarnosti i kulture volonterstva), što je vidljivo u pokretanju i djelovanju Senior centra.

Od 2005. Grad Zagreb organizira program sportske rekreacije pod nazivom "Sport za sve u objektima mjesne samouprave", u svih 17 gradskih četvrti besplatno za sve korisnike. Nositelj je Zagrebački savez za sportsku rekreaciju "Sport za sve", a financira se u okviru Programa javnih potreba u sportu Grada Zagreba. Glavni je cilj programa pridonijeti aktivnom uključivanju u sportsku rekreaciju, poboljšanju tjelesnog i mentalnog zdravlja te uspješnijoj socijalnoj integraciji građana, posebice mladih, osoba s invaliditetom te starijih osoba, uz aktiviranje već postojećih resursa - objekata mjesne samouprave i visokoobrazovanih stručnjaka kineziologa. Navedenim programom obuhvaćane su ciljane skupine u grupama 20 - 40 korisnika u 42 objekta mjesne samouprave gradskih četvrti. Prilagođeni program za osobe starije životne dobi je program korektivne gimnastike.

S ciljem osiguravanja dostupnosti aktivnog provođenja slobodnog vremena Grad Zagreb osobama starije životne dobi osigurava povoljnije cijene ulaznica za kulturne, društvene i sportske sadržaje u ustanovama iz svoje nadležnosti.

Mjera 1.

Promoviranje aktivnog i zdravog starenja

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za zdravstvo

Sunositelji: domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba, Zaklada "Zajednički put", Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", domovi zdravlja, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. obilježavati datume koji su vezani za osobe starije životne dobi
2. organizirati manifestacije s ciljem promocije aktivnog i zdravog starenja
3. informirati osobe starije životne dobi izdavanjem publikacija

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj aktivnosti u povodu obilježavanja značajnih datuma
2. broj održanih manifestacija / broj posjetitelja održanih manifestacija
3. broj izdanih publikacija

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 2.

Razvijanje digitalne platforme namijenjene osobama starije životne dobi

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Stručna služba gradonačelnika, Ured gradonačelnika

Aktivnosti:

1. nastaviti razvijati web-stranicu Najmudriji.hr
2. razviti mobilnu aplikaciju Najmudriji.hr

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. aktivna web-stranica Najmudriji.hr
2. izrada interaktivnog aplikativnog obrasca namijenjenog informiranju osoba starije životne dobi o njihovim pravima
3. broj korisnika web-stranice Najmudriji.hr
4. izrađena mobilna aplikacija Najmudriji.hr
5. broj korisnika mobilne aplikacije Najmudriji.hr

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 3.

Osiguravanje sadržaja za aktivno provođenje slobodnog vremena osoba starije životne dobi putem Programa podrške u lokalnoj zajednici "Gerontološki centri Grada Zagreba"

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. razvijati aktivnosti kojima se povećava kvaliteta života osoba starije životne dobi (zdravstveno-rekreativne, kreativne, obrazovne) sukladno interesima građana
2. proširiti aktivnosti otvaranjem novog "Gerontološkog centra Grada Zagreba"
3. osigurati financijska sredstva za provođenje programa podrške u lokalnoj zajednici "Gerontološki centri Grada Zagreba"

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj održanih aktivnosti kojima se povećava kvaliteta života osoba starije životne dobi
2. broj uključenih osoba starije životne dobi u aktivnosti
3. broj uključenih volontera u aktivnosti "Gerontoloških centara Grada Zagreba"
4. osigurana financijska sredstva za provođenje programa podrške u lokalnoj zajednici "Gerontološki centri Grada Zagreba"

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 4.

Organiziranje aktivnosti za provođenje slobodnog vremena za osobe starije životne dobi

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Zaklada "Zajednički put", Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. organizirati aktivnosti za provođenje slobodnog vremena za osobe starije životne dobi
2. organizirati akcije, tribine, kampanje

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj organiziranih aktivnosti za osobe starije životne dobi i broj korisnika
2. broj organiziranih akcija, tribina, kampanja

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 5.

Osiguravanje kulturnih sadržaja za osobe starije životne dobi

Nositelji: Gradski ured za kulturu

Sunositelji: ustanove kulture u nadležnosti Grada Zagreba, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. osiguravati povoljnije cijene ulaznica za kulturne sadržaje u ustanovama u nadležnosti Grada Zagreba
2. financirati organizacije civilnog društva koje programski djeluju u području razvoja kulturnih aktivnosti za osobe starije životne dobi

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj ustanova kulture u nadležnosti Grada Zagreba koje osiguravaju povoljnije cijene ulaznica za kulturne sadržaje
2. vrsta kulturnih sadržaja koji se osiguravaju za osobe starije životne dobi
3. broj financiranih programa/projekata organizacije civilnog društva koje programski djeluju u području razvoja kulturnih aktivnosti

za osobe starije životne dobi

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

2.5. LJUDSKA PRAVA I SIGURNOST OSOBA STARIJE ŽIVOTNE DOBI

U području ljudskih prava rizik starenja posebno dolazi do izražaja, a najčešće se veže uz sustave mirovinske, zdravstvene i socijalne sigurnosti, te se od tih sustava očekuje postojanje mehanizama kojima se utječe na ublažavanje posljedica do kojih može doći zbog kršenja ljudskih prava osoba starije životne dobi.

Vulnerabilnost starijih osoba u kombinaciji sa sve raširenijim *ageizmom* (diskriminacija prema dobi), dovodi do izloženosti starije populacije brojnim kršenjima ljudskih prava. Nasilje nad starijim osobama, siromaštvo, diskriminacija i nedostatak posebnih mjera, mehanizama i usluga namijenjenih zadovoljavanju specifičnih potreba starijih dovode do marginalizacije i socijalne isključenosti ove ranjive društvene skupine i predstavljaju najveće izazove za ostvarenje ljudskih prava starije populacije. (Rešetar Čulo, 2014.)

Za zaštitu prava osoba starije životne dobi na razini Vijeća Europe dva su dokumenta koja imaju obvezujuću ulogu: Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. godine i Europska socijalna povelja iz 1961. godine. Iz navedenih dokumenata za starije su osobe iznimno važne odredbe o pravu na život, o zabrani mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i one o pravu na poštovanje privatnog i obiteljskog života.

U Republici Hrvatskoj ljudska prava svakog pojedinca propisana su Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim ugovorima kojih je Republika Hrvatska stranka te temeljnim zakonima. Ustav Republike Hrvatske zaštitu ljudskih prava određuje kao najvišu vrednotu ustavnog poretka Republike Hrvatske, a posebno se jamči zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda te velik broj pojedinačnih prava (neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju i drugim osobinama).

U svrhu dobivanja bolje slike o tome kako i koliko starije osobe uživaju svoja prava, Zaklada "Zajednički put" je, u suradnji s Istraživačko-obrazovnim centrom za ljudska prava i demokratsko građanstvo Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Studijskim centrom socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, početkom 2012. pokrenula istraživački projekt "Ljudska prava starijih osoba u Gradu Zagrebu". Istraživanje je prvenstveno bilo usmjereno na prikupljanje podataka o uživanju prava među starijim stanovnicima Zagreba i razlikama koje u tome postoje između starijih osoba koje žive u svom kućanstvu i onih koje žive u domu za starije osobe. Obradom podataka u području prava starijih osoba utvrđeno je da vrlo mali broj ispitanika poznaje svoja prava i da se po tome međusobno ne razlikuju ispitanici koji žive u domu za starije osobe i ispitanici koji žive u svom kućanstvu. Od svih promatranih kategorija prava, kategorija sigurnosti i dostojanstva osobe pokazala se kao najkritičnija jer da se najvećem broju ispitanika iz obje skupine krši najveći broj prava upravo u ovoj kategoriji. (Prava osoba starije životne dobi u Gradu Zagrebu, Zaklada "Zajednički put", 2013.)

Nadalje, tijekom provedbe ENNHRI projekta Ljudska prava osoba starije životne dobi u sustavu institucionalne skrbi, u sklopu obilazaka institucija dugotrajne skrbi o osobama starije životne dobi praćeni su postojeći standardi zaštite ljudskih prava njihovih korisnika na temelju utvrđenog činjeničnog stanja izrađeno je Nacionalno izvješće u sklopu ENNHRI projekta sa zaključcima i preporukama za unapređenje stanja na nacionalnoj razini. U Zaključcima je između ostalog navedeno: "Dugotrajna institucionalna skrb usmjerena je uglavnom na medicinske, rehabilitacijske ili fiziološke potrebe korisnika, a često zanemaruje aspekt ljudskih prava." Razgovori sa zaposlenicima domova, ali i s korisnicima njihovih usluga ukazali su na potrebu sveobuhvatne edukacije o ljudskim pravima, ali i potrebu dorade normativnog okvira koji će osigurati njihovo poštivanje.

Ekonomska kriza posebno teško pogađa osobe starije životne dobi čije su mirovine u Republici Hrvatskoj izrazito niske. Platežno nesposobni često su u nemogućnosti dobiti pravodobnu institucionalnu skrb. Slijedom statusa koje osobe starije životne dobi uživaju u društvu, kao pripadnici osjetljivije društvene skupine, starije osobe ponekad mogu postati žrtve raznih oblika nasilja ili zlostavljanja. Tijekom praćenja stanja u domovima za starije osobe uočen je jedan od značajnih problema za osobe starije životne dobi koji upućuje na poseban oblik ekonomskog iskorištavanja, a to su ugovori o doživotnom i ugovori o dosmrtnom uzdržavanju. To su ugovori na temelju kojih osobe daju svoju imovinu u vlasništvo davateljima uzdržavanja, koji bi im trebali osigurati potrebnu njegu i skrb. Međutim, nedovoljno informirane o pravnim učincima takvih ugovora, nerijetko ostanu prevarene, bez imovine, pravne zaštite i ugovorene pomoći i skrbi. U takvim situacijama posebno je otežavajuća okolnost da više nemaju pravo na socijalne usluge dugotrajnog smještaja i pomoći u kući, kao ni na novčane naknade doplatka za pomoć i njegu i zajamčenu minimalnu nakladu, dok ne raskinu ove ugovore, jer se podrazumijeva da će svu potrebnu podršku osigurati davatelj doživotnog, odnosno dosmrtnog uzdržavanja. Ustanove koje pružaju institucionalnu skrb stoga bi mogle svojim korisnicima osigurati sveobuhvatne informacije o učincima takvih ugovora i mogućnostima pravne zaštite u slučaju njihova neispunjavanja. (Ljudska prava osoba starije životne dobi u sustavu institucionalne skrbi, Nacionalno izvješće u sklopu ENNHRI projekta, Pučki pravobranitelj, 2018.)

Grad Zagreb osobe starije životne dobi prepoznaje kao kategoriju građana kojima posvećuje osobitu pozornost prilikom kreiranja svoje socijalne politike, vodeći se stvarnim potrebama starijih osoba, a posebno statusom osoba starije životne dobi u svim područjima njihova života i djelovanja. Stoga će i nadalje raditi na promicanju i zaštiti starijih osoba poštujući dostojanstvo i sigurnost svake starije osobe u Gradu Zagrebu.

Mjera 1.

Informiranje i podizanje razine svijesti o pravima i potrebama osoba starije životne dobi

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ured za međugradsku i međunarodnu suradnju i promicanje ljudskih prava, Gradski ured za mjesnu samoupravu, Gradska koordinacija za ljudska prava, Zaklada "Zajednički put", Centar za socijalnu skrb Zagreb, Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb, gradske četvrti, mjesni odbori, domovi za starije osobe, organizacije civilnog društva koje programski djeluju u korist osoba starije životne dobi

Aktivnosti:

1. omogućiti osobama starije životne dobi pristup informacijama o njihovim pravima i mogućnosti zaštite tih prava
2. izdavati publikacije u cilju bolje informiranosti osoba starije životne dobi o njihovim pravima
3. održavati okrugle stolove, tribine i slične aktivnosti s ciljem senzibilizacije javnosti o temi zaštite prava osoba starije životne dobi
4. osiguravati financijsku potporu organizacijama civilnog društva koje programski djeluju u korist osoba starije životne dobi
5. održavati edukacije o ljudskim pravima osoba starije životne dobi za zaposlenike domova za starije osobe u nadležnosti Grada

Zagreba

6. obilježavati datume koji su vezani za osobe starije životne dobi

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj održanih okruglih stolova, tribina i sličnih aktivnosti s ciljem senzibilizacije javnosti o temi zaštite osoba starije životne dobi od svih oblika nasilja
2. izdane publikacije namijenjene osobama starije životne dobi
3. broj sufinanciranih organizacija civilnog društva koje programski djeluju u korist osoba starije životne dobi / broj programa i projekata / utrošena financijska sredstva

4. broj održanih edukacija o ljudskim pravima osoba starije životne dobi za zaposlenike domova za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba / broj zaposlenika koji su sudjelovali na edukaciji

5. broj i kvaliteta aktivnosti obilježavanja značajnih datuma

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 2.

Unapređivanje sustava zaštite osoba starije životne dobi od svih oblika nasilja

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ured za međugradsku i međunarodnu suradnju i promicanje ljudskih prava, Dom za djecu i odrasle - žrtve obiteljskog nasilja "Duga - Zagreb", Zaklada "Zajednički put", Centar za socijalnu skrb Zagreb, domovi za starije osobe, organizacije civilnog društva koje programski djeluju u korist osoba starije životne dobi

Aktivnosti:

1. održavati sastanke, okrugle stolove, tribine i slične aktivnosti senzibilizacije javnosti o temi zaštite osoba starije životne dobi od nasilja
2. osigurati otvaranje SOS linije za podršku osobama starije životne dobi
3. educirati djelatnike domova za starije osobe o pojavnosti nasilja nad osobama starije životne dobi

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj održanih sastanaka, okruglih stolova, tribina i sličnih aktivnosti senzibilizacije javnosti o temi zaštite osoba starije životne dobi od nasilja
2. osigurano otvaranje SOS linije za podršku osobama starije životne dobi
3. broj održanih edukacija djelatnika domova za starije osobe o pojavnosti nasilja nad osobama starije životne dobi

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 3.

Praćenje kršenja prava osoba starije životne dobi

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ured za međugradsku i međunarodnu suradnju i promicanje ljudskih prava, Gradska koordinacija za ljudska prava, Zaklada "Zajednički put", Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Aktivnosti:

1. provesti istraživanje o kršenju prava osoba starije životne dobi s naglaskom na sve oblike nasilja i o zlouporabi ugovora o dosmrtnom i doživotnom uzdržavanju
2. izraditi izvješće o stanju prava osoba starije životne dobi proizišlog iz prikupljenih podataka
3. izraditi preporuke za prevenciju kršenja prava osoba starije životne dobi

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. provedeno istraživanje
2. izrađeno izvješće
3. izrađene preporuke

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 4.

Unapređivanje sigurnosti osoba starije životne dobi

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ured za upravljanje u hitnim situacijama, Ured za međugradsku i međunarodnu suradnju i promicanje ljudskih prava, Odbor za sigurnost i prevenciju urbanih rizika, Gradski ured za zdravstvo, Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", Policijska uprava zagrebačka, vijeća gradskih četvrti Grada Zagreba, Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb, domovi za starije osobe i drugi pružatelji socijalnih usluga, organizacije civilnog društva

Aktivnosti:

1. organizirati tribine po gradskim četvrtima Grada Zagreba o različitim aktualnim temama o sigurnosti življenja osoba starije životne dobi
2. izraditi promotivne materijale za educiranje i informiranje osoba starije životne dobi o aktualnoj temi o sigurnosti
3. razviti protokole postupanja u rizičnim situacijama, humanitarnim kriznim stanjima i prirodnim katastrofama u domovima za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj organiziranih tribina
2. broj posjetitelja tribina
3. broj izrađenih promotivnih materijala
4. izrađeni protokoli postupanja

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

2.6. CIVILNO DRUŠTVO

Civilno društvo važan je sektor demokratskog društva putem kojeg građani participiraju u podjeli socijalne odgovornosti uključivanjem u procese donošenja odluka. S druge strane zadaća je nacionalne i lokalne vlasti da svoje politike usmjere prema stvarnim potrebama društva. Stoga je iznimno važna provedba kohezijske politike koja uključuje socijalni dijalog. Pretpostavka je da će ovaj sektor preuzeti najveću odgovornost u novom sustavu lokalne cjelovite skrbi za ranjive skupine pučanstva te da će po načelu supsidijarnosti biti osnovna razina rješavanja problema socijalne skrbi u lokalnoj zajednici (Bežovan, 2000.).

Civilni sektor značajno pridonosi zaštiti prava starijih sugrađana te promiče interese osoba starije životne dobi s ciljem poboljšanja kvalitete života i osiguravanja dostojanstvene starosti. Važnost civilnog društva u cjelovitoj skrbi za starije osobe možemo istaknuti u dva smjera. Organizacije koje okupljaju osobe starije životne dobi, organiziraju njihovo slobodno vrijeme i pomažu u prevladavanju svakodnevnih poteškoća u funkcioniranju pridonose kvaliteti života osoba starije životne dobi. S druge strane, organizacije civilnog društva jesu kapital zajednice jer one najbolje prepoznaju potrebe svojih sugrađana i najbrže mogu pokrenuti aktivnosti u zadovoljavanju tih potreba. Organizacije civilnog društva su i pružatelji socijalnih usluga i time utječu na smanjenje broja korisnika kojima ta usluga nije osigurana sustavno.

Grad Zagreb prepoznao je važnost civilnog društva kao vrijednog i važnog partnera u skrbi za osobe starije životne dobi. O kontinuiranom partnerskom odnosu Grada Zagreba i civilnog društva unazad dva desetljeća svjedoči djelovanje stotinjak udruga u čijem su fokusu osobe starije životne dobi.

Financiranje udruga uređeno je Zakonom o udrugama (Narodne novine 74/14, 70/17 i 98/19) i Uredbom o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge (Narodne novine 26/15), a provodi se na temelju javnih natječaja, javnih poziva i izravnom dodjelom sredstava. Financijska sredstva koja Grad Zagreb dodjeljuje natječajem mogu se odnositi na financiranje jednogodišnjih ili višegodišnjih aktivnosti, a financiranje ne može biti duže od tri godine.

Uredbom su utvrđeni osnovni standardi planiranja i provedbe financiranja, praćenja i vrednovanja financiranja i izvještavanja te kriteriji, mjerila i postupci financiranja udruga iz javnih izvora koje moraju primjenjivati davatelji sredstava iz državnog proračuna i drugih javnih izvora, a na odgovarajući način i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

U Pravilniku o financiranju udruga iz proračuna Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 19/19) definirana su područja od interesa za Grad Zagreb, među kojima je i područje od socijalnog i humanitarnog značenja. U okviru navedenog područja financiraju se i programi/ projekti i aktivnosti namijenjeni poboljšanju kvalitete života umirovljenika i starijih građana sukladno Programu financiranja udruga iz područja socijalnog i humanitarnog značenja za tekuću godinu.

Mjera 1.

Poticanje i osnaživanje aktivnosti civilnog društva usmjerene unapređenju kvalitete života osoba starije životne dobi

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za zdravstvo, Gradski ured za obrazovanje, Gradski ured za kulturu, Gradski ured za sport i mlade, Zaklada "Zajednički put", Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb, domovi za starije osobe, organizacije civilnog društva koje programski djeluju u korist osoba starije životne dobi

Aktivnosti:

1. osnažiti kapacitete organizacija civilnog društva koje djeluju u području skrbi za osobe starije životne dobi
2. promicati kontinuirano provođenje aktivnosti za osobe starije životne dobi
3. povećati kvalitetu usluga i broj aktivnosti organizacija civilnog društva koje djeluju u području skrbi za osobe starije životne dobi u lokalnoj zajednici
4. poticati i razvijati suradnju te izgradnju partnerstva između organizacija civilnog društva i Grada Zagreba

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj financiranih programa/projekata i aktivnosti namijenjenih osobama starije životne dobi
  2. broj korisnika osoba starije životne dobi uključenih u programe/projekte i aktivnosti organizacija civilnog sektora
  3. broj sklopljenih partnerstava između Grada Zagreba i organizacija civilnog društva
- Potrebna financijska sredstva:* planirat će se u proračunu Grada Zagreba

Mjera 2.

Poticanje uključivanja volontera svih dobnih skupina u rad s osobama starije životne dobi (mladi za starije, stariji za mlade, stariji za starije)

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Zaklada "Zajednički put", Volonterski centar Zagreb, domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba, organizacije civilnog društva koje programski djeluju u korist osoba starije životne dobi

Aktivnosti:

1. promovirati aktivnosti organizacija civilnog društva putem web-stranice Najmudriji.hr
2. poticati međugeneracijsko volontiranje
3. informirati i poticati osobe starije životne dobi na uključivanje u rad organizacija civilnog društva
4. organizirati javne tribine s ciljem upoznavanja šire javnosti s koristima volontiranja
5. kreirati bazu volontera za pružanje podrške osobama starije životne dobi

Rok: kontinuirano

Pokazatelji uspješnosti:

1. broj i struktura volontera
2. broj financiranih programa/projekata i aktivnosti kojima se potiče međugeneracijsko volontiranje
3. broj posjetitelja web-stranice Najmudriji.hr
4. izrađena baza volontera
5. broj korisnika kojima je pružena podrška volontera

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

3. ZAVRŠNE ODREDNICE

1. Donošenje i provedba Strategije zahtijeva sustavnu i stalnu koordinaciju među nositeljima provedbe mjera i aktivnosti, nadležnih gradskih upravnih tijela te ustanova i institucija koje djeluju na ovom području, a funkciju praćenja provedbe i koordinacije na razini Grada Zagreba obavljat će Povjerenstvo za osobe starije životne dobi Grada Zagreba koje je imenovao gradonačelnik Grada Zagreba Zaključkom o osnivanju i imenovanju Povjerenstva za osobe starije životne dobi Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 15/18, u daljnjem tekstu: Povjerenstvo). Zadaće Povjerenstva su između ostaloga i sudjelovanje u izradi Strategije i planova provedbe Strategije te razmatranje izvješća nositelja mjera o provedbi mjera i aktivnosti iz Strategije.

2. Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom u suradnji s drugim nadležnim gradskim upravnim tijelima i Povjerenstvom predložit će gradonačelniku Grada Zagreba donošenje godišnjeg Plana provedbe Strategije za 2020. godinu u roku od dva mjeseca od dana njezina donošenja.

3. U cilju provedbe i praćenja Strategije na godišnjoj razini gradonačelnik Grada Zagreba će, na prijedlog Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom u suradnji s drugim nadležnim gradskim upravnim tijelima i Povjerenstvom, za svaku godinu, do kraja veljače tekuće godine, donositi godišnje planove provedbe Strategije.

4. Provođitelji mjera Strategije će do 15. veljače svake godine Gradskom uredu za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom dostavljati izvješća o provedbi mjera i aktivnosti iz svoje nadležnosti za prethodnu godinu.

5. Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom će do 15. ožujka svake godine gradonačelniku Grada Zagreba dostaviti objedinjeno izvješće o provedbi mjera i aktivnosti iz Strategije koji će o tome izvijestiti Gradsku skupštinu Grada Zagreba.

6. Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom objavit će Strategiju na web-stranicama Grada Zagreba.

7. Ova će Strategija biti objavljena u Službenom glasniku Grada Zagreba.

KLASA: 021-05/20-01/177

URBROJ: 251-01-03-20-9

Zagreb, 18. lipnja 2020.

Predsjednik
Gradske skupštine
prof. dr. sc. Drago Prgomet, v. r.